

Gell-Mannův efekt amnézie, aneb proč lidé stále věří médiím, když se prokazatelně mýlí

otevrisvoumysl.cz/gell-mannuv-efekt-amnezie-aneb-proc-lide-stale-veri-mediim-kdyz-se-prokazatelne-myli

12. prosince 2023

Originál článku publikován ZDE: 11. prosince 2023

Autor: James Corbett

Viděli jste někdy ve zprávách reportáž o něčem, co jste sami prožili? Nebo jste četli článek v časopise o tématu, které je vám náhodou blízké? Pokud ano, pak jste pravděpodobně zažili to, co v takové situaci pocítila většina lidí: vztek a rozčarování.

„Jak mohl ten idiotský reportér ten příběh tak zpackat?! Vždyť to vůbec není přesné!“

Ukazuje se, že novináři se často mýlí v těch nejzákladnějších faktech příběhu a že externí pracovníci v uzávěrce mají tendenci selhávat, když mají v několika odstavcích shrnout to, co jiní zkoumali celá desetiletí.

To není překvapivé. Vlastně se to dalo očekávat. Koneckonců, přepracovaní „reportéři“ a autoři na volné noze obvykle nejsou odborníky na to, jakým tajemným tématem je jejich redaktor tento týden pověřil. Jsou jen placeni za to, aby napsali nějaký text na dané téma, než se přesunou k dalšímu článku.

Překvapivé je toto: bezprostředně po přečtení této nepřesné, chybami prošívané zprávy, o níž víme, že má vážné nedostatky, otočíme stránku, přejdeme k dalšímu článku, zapomeneme, že tito reportéři jsou idioti, a dál víceméně bereme to, co čteme, za bernou minci.

Věděli jste, že tato podivná amnézie, kterou všichni zažíváme – tento akt zapomínání, který nám umožňuje věřit tomu, co čteme, dokud to není věc z oblasti, kterou důvěrně známe – má jméno? No, má!

A přemýšleli jste někdy o tom, jak tento fenomén mocní dnešního světa využili k tomu, aby nás přiměli věřit nesmyslům a absurditám? To byste měli!

A přemýšleli jste někdy o tom, jak z této pasti uniknout? Já ano!

Dnes tedy prozkoumáme Gell-Mannův efekt amnézie!

Gell-Mannův efekt amnézie

V roce 2002 Michael Crichton – uznávaný autor bestsellerů a známý kritik hysterie globálního oteplování – ve svém projevu na Mezinárodním fóru lídrů v kalifornské La Jolle zavedl nový termín: Gell-Mannův efekt amnézie.

Tento jev je pojmenován po americkém teoretickém fyzikovi Murraym Gell-Mannovi a Crichton jej popsal takto:

Stručně řečeno, Gell-Mannův efekt amnézie funguje následovně. Otevřete si noviny, kde je článek o nějakém tématu, které dobře znáte. V Murrayho případě je to fyzika. V mém případě to byl showbyznys. Přečtete si článek a zjistíte, že novinář absolutně nerozumí ani faktům, ani problematice. Často je článek tak špatný, že vlastně prezentuje příběh obráceně – obrací příčinu a následek. Já tomu říkám příběhy typu „mokrý ulice způsobují déšť“. Noviny jsou jich plné.

V každém případě si s podrážděním nebo pobavením přečtete několik chyb v článku – a pak otočíte stránku na národní nebo mezinárodní záležitosti a čtete s novým zájmem, jako by zbytek novin byl nějak přesnější o vzdálené Palestině než článek, který jste právě četli. Obrátíte stránku a zapomenete na to, co víte.

Stručně řečeno: pokud máme ve zkoumaném tématu skutečně odborné znalosti, téměř vždy zjistíme, že mediální reprezentace tohoto tématu je v lepším případě nedostatečná a v horším případě přímo lživá. Ale z nějakého důvodu, jakmile otočíme stránku nebo přepneme kanál, hned zase věříme, že *ostatní* novináři a autoři tam venku skutečně vědí, o čem mluví.

Proč tedy Crichton pojmenovává tento fenomén po Murray Gell-Mannovi? Pro odpověď na tuto otázku si budete muset přečíst celou jeho řeč. Ale přestože termín „Gell-Mannův efekt amnézie“ poprvé zavedl Crichton, je třeba poznamenat, že samotný koncept byl popsán již dříve.

Vezměme si například „Knolův zákon o přesnosti médií“, který je připisován americkému novináři Edwinu Knollovi a který říká, že „vše, co se dočtete v novinách, je naprostá pravda, s výjimkou vzácných příběhů, o kterých náhodou víte z první ruky“.

Nebo můžeme jít ještě dál, až k Thomasi Jeffersonovi, který v roce 1807 napsal v dopise Johnu Norvellovi:

Dnes už nelze věřit ničemu, co se objeví v novinách. Pravda sama se stává podezřelou, když je vložena do tohoto znečištěného vozidla. Skutečný rozsah tohoto stavu dezinformovanosti znají jen ti, kteří jsou v situaci, kdy musí konfrontovat fakta v rámci svých znalostí se lží dne.

Ať už však tento vhled vznikl kdekoli, všichni ze zkušenosti víme, že je pravdivý. A pokud máme být upřímní, *všichni jsme čas od času vinni touto amnézií*. Ano, dokonce i já.

Ve snaze být informován o názorech a perspektivách většiny, čas od času poslouchám normie (mainstreamové) podcasty, čtu mainstreamové publikace a dokonce sleduji mainstreamové pořady. Nedávno jsem sledoval vlákno z informativní knihy Toma Hollanda *Dominion: The Making of the Western Mind*, a následně jsem začal poslouchat Hollandův rozhodně méně informativní podcast. Spolu se spolumoderátorem Dominicem Sandbrookem se Holland v každé epizodě pokouší shrnout nějakou významnou událost (mainstreamových) dějin, od pádu starověkého Říma až po vzestup moderní Číny (a zdánlivě všechno mezi tím).

Jak se dá očekávat v podcastu, který vedou dva mainstreamoví historici, jakýkoli náznak konspirační reality nebo čehokoli, co by zásadně zpochybňovalo ortodoxní historická tvrzení, je okamžitě odmítnut, často posměšnými výrazy. A podcasty, které se zabývají konkrétně konspiračními tématy (jako například série o záhadě katarů), se nevyhnutelně rychle zvrhnou v opakování učebnicově schválené historie a odsuzování konspiračních fantazií.

Nedávno jsem se znovu ponořil do nekonečného, matoucího labyrintu informací o atentátu na Johna F. Kennedyho kvůli své nedávné prezentaci.

Nedávno jsem se znovu ponořil do nekonečného, matoucího labyrintu informací o atentátu na JFK kvůli své nedávné prezentaci na tohle téma. Zjistil jsem, že musím poslouchat poslední podcasty Hollanda a Sandbrooka o atentátu na JFK s bezpečně připevněnými očními bulvami, aby se mi nevyvrátily z důlků.

U dvojice „profesionálních“ historiků je skutečně zarážející, jak zkratkovitě, zavádějícím způsobem a často i naprosto nepřesně atentát shrnují. Zamlčují body, které by si vyžádaly celé knižní rukopisy, aby byly řádně popsány, odmítají celé cesty zkoumání pomocí argumentů nedůvěryhodnosti a dalších chybných argumentů, ignorují oblasti studia, které skuteční badatelé atentátu v některých případech zkoumali celou svou kariéru, a předkládají samozřejmé lži jako nezpochybnitelné pravdy. (Věděli jste například, že Jack Ruby zastřelil Oswald, protože byl rozrušený představou, že Jackie bude muset svědčit u Oswaldova soudu?)

Po chvíli zamyšlení si samozřejmě uvědomím, že jsem si všiml naprosté absurdity této konkrétní série podcastů jen proto, že mám o zkoumaném tématu mimořádné znalosti. Ve vydáních jejich podcastu, která se zabývají tématy, v nichž nejsem tak dobře zběhlý – jako například v tom o stavbě Tádž Mahalu nebo v tom, které se zabývá vikingským čarodějnictvím -, jsem ochoten spíše přijmout Hollandova a Sandbrookova data, tvrzení a citace jako fakta, i když se obávám jejich interpretace těchto faktů.

Ano, všichni jsme vystaveni stejnému efektu amnézie. Naše důvěřivost při konzumaci médií je přinejmenším do určité míry v nepřímné úměře s našimi znalostmi daného tématu.

Každý, kdo si myslí, že je vůči tomuto efektu imunní, zřejmě neviděl můj kurz Masová média: historie a tudíž pravděpodobně nezná výzkumy Herberta Krugmana a Tonyho Schwarze a dalších, kteří prokázali, že masmédia (a zejména elektronická média) jsou schopna obejít naše vědomé uvažování a působit na nás na podvědomé úrovni ještě předtím, než si uvědomíme, co vnímáme. Náš podvědomý mozek bere to, co vidíme (nebo čteme), víceméně za bernou minci, dokud náš vědomý mozek tento materiál aktivně nezpochybní.

„No a co?“ říkáte si možná. „Proč na tom záleží?“

No...

Jestli jsou pro Vás překlady hodnotné, zvažte příspěvím na jejich tvorbu níže kartou (ocením měsíční podporu) nebo ZDE na bankovní účet. Děkuji! (ps: Po kliknutí na tlačítko „Přispět“ budete přesměrování na platební bránu)

Darovaná částka

Frekvence daru

Proč na tom záleží

Dobře, takže lidé jsou důvěřiví idioti. Co je ještě nového?

Problémem médií je, že i když jste si vědomi idiocie průměrného novináře, vaši přátelé si toho vědomi nejsou. A stačí se podívat na rozpad mnoha přátelství a rodinných vztahů v průběhu plandemie,

abychom si uvědomili, jak zhoubné může být, když naši přátelé, spolupracovníci, sousedé a blízcí naletí mediálním manipulacím.

Ale i pro ty z nás, kteří si uvědomují neschopnost a lživost médií, je stále příliš snadné brát to, co vidíme nebo čteme, za bernou minci.

Například tento nedávný úvodník *New York Times*: „Překvapivé důkazy o ztrátě učení jsou k dispozici.“

Důkazy jsou nyní k dispozici a jsou překvapivé. Uzavření škol, které na začátku pandemie připravilo 50 milionů dětí o vyučování, se může ukázat jako nejškodlivější narušení v historii amerického školství. Zpomalilo také pokrok žáků v matematice a čtení o dvě desetiletí a prohloubilo rozdíly ve výsledcích, které oddělují chudé a bohaté děti.

Páni! Opravdu *The New York Times* přiznávají, že politika, kterou v posledních letech obhajovali, je naprostá katastrofa? To je ale vítězství!

Samozřejmě, že mediální konspirační realisté v davu poukážou na to, že autoři článků si z tohoto příběhu předvídatelně berou naprosto špatné ponaučení. Konkrétně gang z *NY Times* předvídatelně tvrdí, že k nápravě chyb z plandemie musí vlády vrazit *ještě více* peněz do svých indoktrinačních systémů a zajistit, aby se dětem dostalo *ještě více* vládního školství. Manipulace je zde zřejmá, že?

Ale počkejte, je to ještě horší! Vždyť kdo se vůbec pozastaví nad tím, jak je příběh vykládán: že nikdo nemohl tušit, že zavírání škol, maskování dětí, nucení dětí do „online“ tříd (a dokonce i online obědů) a jiné zneužívání nejmladších a nejzranitelnějších členů naší společnosti bude mít neblahý vliv na sociální a duševní vývoj celé generace.

Kdo by to byl čekal? A co ti rodiče, kteří se ze všech sil snažili ochránit své děti před tímto šílenstvím? Ti opatrovníci, kteří se snažili vybojovat pro děti prostor normálnosti během šílenství plandemie? Ti hrdinové, kteří bojovali za ochranu tělesné autonomie dětí před nucenými

lékařskými zásahy státu? Víte, ti lidé, kteří byli v době, kdy se toto zneužívání dětí odehrávalo, zesměšňování a pronásledování – těmi samými autory článků v *NY Times* a jejich důvěřivými čtenáři.

Je však zvláštní, že celá tato sága se v paměti *NYT* vytratila. Místo toho předstírají, že jsou „šokováni! šokováni!“, když zjistili, že uzavření společnosti na několik let má nepříznivé důsledky. A bohužel většinu lidí, kteří si přečtou tento článek „Překvapivé důkazy“, ani nenapadne o tom pochybovat.

Takto mohou média využít Gell-Mannův efekt amnézie. Mohou si problém zarámovat, jak chtějí, zcela ignorovat realitu a dokonce *přímo popírat* stanoviska, která dříve zastávala. Většina lidí – zapomínajíc na to, že prohaní lháři z dinosaurích médií se mýlí ve všem a pořád – ani nemrkne okem.

Jakmile jsme tuto lekci pochopili a osvojili si ji, zbývá nám zodpovědět už jen jednu otázku: Jak můžeme tomuto efektu čelit?

Radikální akt vzpomínání

Jak tedy čelit Gell-Mannově amnézii, která z nás dělá nevědomé mediální zombie? Samozřejmě tím, že si vzpomeneme. To se samozřejmě snáze řekne, než udělá, ale to je podstata věci.

Pokaždé, když otevřeme noviny, když zapneme televizi, když zapneme rádio, musíme si uvědomit, že to, co čteme, vidíme nebo slyšíme, je nepřátelské propagandistické vysílání. V lepším případě jde o nepřesné bláboly napsané nekompetentními trouby, v horším případě o zákeřné lži, jejichž cílem je nás zmást v důležitých otázkách.

Nemůžeme přijímat *nic z toho, co říkají*, za bernou minci a do každého zprostředkovaného zážitku musíme vstupovat plně připraveni nevěřit známým, osvědčeným lhářům z mainstreamových médií – i když nám tvrdí, že nebe je modré a voda mokrá.

Kdykoli uslyšíme Waltera Cronkitea nebo některého z jeho duchovních nástupců v moderních korporátních médiích, měli bychom mít na paměti, že tento duch kdysi obýval sovu v Bohemian Grove a chlubil se, že sedí po pravici Satana a usiluje o světovládu.

Pokaždé, když vidíme Dana RATHERA (nebo jeho novodobou obdobu), měli bychom si v duchu opakovat větu „jeho hlava se pohybuje prudce vpřed“.

Kdykoli se od Wolf Blitzera dozvíme o nejnovějším válečném zvěrstvu spáchaném tím či oním nepřítelem amerického ministerstva zahraničí, měli bychom mít v hlavě překrytý záznam jeho rozhovoru o příběhu znásilnění a Kaddáfího viagře a v hlavě by nám měla hrát píseň cirkusového klauna.

Pokud se však tímto cvičením vážně zabýváme a dovedeme toto radikální vzpomínání do logického konce, dojdeme k *ještě* radikálnějšímu závěru: totiž že správným způsobem, jak uznat ignoranci, nekompetentnost a přetvářku dinosauřích médií, je přestat je konzumovat úplně.

Jak Crichton vysvětlil ve svém projevu v roce 2002:

To je Gell-Mannův efekt amnézie. Podotýkám, že v jiných oblastech života nefunguje. V běžném životě, pokud vám někdo soustavně přehání nebo lže, brzy vše, co řekne, shazujete. U soudu platí právní doktrína *falsus in uno, falsus in omnibus*, což znamená nepravdivé v jedné části, nepravdivé ve všech.

Ale pokud jde o média, věříme, že navzdory důkazům se nám pravděpodobně vyplatí přečíst si jiné části novin. I když ve skutečnosti téměř jistě nevyplatí. Jediným možným vysvětlením našeho chování je amnézie.

[. . .]

Osobně si myslím, že se musíme začít odvracet od médií, a data ukazují, že se nám to daří, přinejmenším od televizního zpravodajství. Zjistil jsem, že kdykoli jsem bez kontaktu s médii, jsem mnohem šťastnější a můj život je svěžejší.

Vskutku amnézie.

Já? Jdu se *nedívat na* takzvané „zprávy“ známých lhářů z mainstreamových médií. A co vy?

Překlad: David Formánek